

225. Körösladány, Bikeri

(MRT 6. k. 7/14 lh.)

(Békés megye) R, B, Sza

A magyar–amerikai Körös Regionális Régészeti Program 2005-ben a korábbi, 2000–2003. évek ásatási helyszínétől, a Vésztő-Bikeri (Vésztő 20.) lelőhelytől Ny-ra mintegy 70 m-re, a Dió-ér nyugati partján, a 2001-ben szondákkal kutatott, majd 2004-ben magnetométeres vizsgálat alá vont lelőhelyen folytatta kutatásait.

Az év legfontosabb célkitűzése a geomágneses felmérés által kimutatott többszörös körárokrendszer hi-testítése, illetve a belső terület elkülönített jelenségeinek kutatása volt.

A 3. sz., 9×5 m nagyságú szelvényt a lelőhely É-i részén nyitottuk meg; területén egy kora rézkori, egy nagyméretű szarmata kori gödröt tártunk fel, valamint felszínre került egy 3 tálból álló késő bronzkori (Gáva-kultúra) edénydepó.

A lelőhely déli részén nyitott 8×5 m-es 4. sz. szelvényünkben kizárólag tiszapolgári korú leletek, objektumok kerültek elő. Két, gazdag leletanyagú gödör mellett megtaláltuk a kora rézkori település legkorábbi fázisához tartozott járósíntet is. Különös figyelmet érdemel két, edényekkel borított, zsugorított csecsemőváz.

A lelőhely DNy-i szélén a körárokrendszer vizsgálata céljából jelöltük ki a 20×3 m-es 5. sz. szelvényünket. A külső árok rendkívül szélesnek és mélynek bizonyult, míg a belső árok részletben paliszádra utaló oszlophelyeket bontottunk ki. Az árkokból kizárólag tiszapolgári leletek kerültek elő. A szelvény É-i részén késő bronzkori gödröt tártunk fel.

A kutatási programot támogatta a National Science Foundation, valamint az MTA-OTKA-NSF nemzetközi együttműködési program.

Munkatársak: Richard Yerkes, Kékegyi Dorottya, valamint 18 amerikai és 1 szerb egyetemi hallgató.

GYUCHA ATTILA – PARKINSON, WILLIAM A.

226. Kövegy határa

(Csongrád megye) Ó, Sza, Á

Az M43 autópálya Makó–országhatár szakasz tervezett nyomvonalának régészeti terepbejárása során a település határában az alábbi lelőhelyeket regisztráltuk.

Kruzslic-dűlő: A nyomvonal 52+850 km-szelvényénél egy darab szórvány őskori kézzel formált edénytöredéket találtunk (55. sz. lh.).

A nyomvonal 53+500 km-szelvényénél kis kiterjedésű Árpád-kori település felszíni nyomai mutatkoztak (56. sz. lh.). Az autópálya 53+000 km és az 54+000 szelvénye között párhuzamosan halad a tőle délre, mintegy 100 m-re Ny–K irányú egykori vízfolyással, mely ma csatornává szelídült. A nyomvonal és a bejárat sáv ennek a medernek a magaspartján halad. Elsősorban a 200 m széles sáv jobb oldalán kerültek elő a leletek. A lelőhely néhány száz méterre található az 57., és az 58. számon

rögzített lelőhelyektől, melyekkel korban meg is egyezik. Ráadásul ugyanannak a medernek a magaspartján helyezkednek el. Nem zárhatjuk ki tehát annak lehetőségét, hogy ezek valójában ugyanannak az Árpád-kori településnek a nyomai.

A nyomvonal 53+900 km-szakaszán egy darab Árpád-kori edénytöredéket találtunk (57. sz. lh.). Elképzelhető, hogy az 56. és 58. sz. lelőhelyekkel együtt valójában ugyanannak az Árpád-kori településnek a nyomait jelzi.

A nyomvonal 54+050–54+150 km-szelvénye között kis kiterjedésű szarmata kori (Kr. u. 4–5. sz.) és Árpád-kori település felszíni nyomait találtuk meg (58. sz. lh.). Az autópálya 53+000 és 54+000 km-szelvénye között a nyomvonal párhuzamosan halad egy Ny–K irányú vízfolyással. Ennek a medernek a magaspartján helyezkedik el a megtalált lelőhely a nagylaki országút Ny-i oldalán, egy a környezetéből épphogy kiemelkedő dombháton. A lelőhely intenzitása alacsony, valószínű, hogy összeér az 57. sz. lelőhellyel.

Nagy-földek: A 49. sz. lelőhelytől K-re a 49+000 km-szelvényben a tervezett nyomvonal továbbra is ellaposodó felszíni területen halad. A nyomvonal 50+350 km-nél egy darab Árpád-kori kerámiát találtunk (52. sz. lh.).

A nyomvonal 50+700 km-szelvényénél egy darab szórvány kovapengét találtunk. Az 53. sz. lelőhely Kövegytől DNy-ra található, a környezetéből alig kiemelkedő dombháton.

Tanyaföldek: A nyomvonal 51+400 km-szelvényénél egy darab szórvány Árpád-kori kerámiát találtunk. A lelőhely (54. sz.) Kövegytől D-re, mintegy 400 m-re helyezkedik el; környezete teljesen lapos, tagolatlan.

Munkatársak: Mészáros Patrícia, Paluch Tibor, Sós-kuti Kornél, Wilhelm Gábor régészek (MFM); Benedek András, Pópity Dániel, Sáy Emese, Tompa György régészhallgatók (SZTE); Katona Sándor, Kulcsár Kornél, Máté Genovéva, Nagy Norbert régésztechnikusok (MFM).

SZALONTAI CSABA

227. Kőszegpaty határa

(Vas megye) Ó, Ró, Á, Kk

2005. április 21-én terepbejárást végeztünk a Kőszegpaty és Meszlen közt létesítendő szélerőműpark területén.

Felüljáró: A 2. sz. lelőhelytől K-re, mintegy 800–100 m-re, az Irtás-dűlőtől D-re kevés őskori és római kori kerámiát gyűjtöttünk igen nagy területen elszórva (3. lh.).

Felüljáró, Rétirtás: A 3. sz. lelőhelytől K-re, egy ismeretlen nevű vízfolyás (árok) középtáján, a köztől É-ra kb. 250 m-re pár darab szórvány kerámia került elő (4. lh.).

Pocsaj: A Surány-patak K-i oldalán, a Kőszegpatyot Meszlennel összekötő közlekedési úttól ÉNy-ra, a feszültől kb. 180–200 m-re nagy kiterjedésű, igen intenzív lelőhelyet regisztráltunk. Nagyon sok, zömében őskori és római kori leletanyagot, valamint nagyobb mennyi-

ségű Árpád-kori és késő középkori kerámiatöredéket, elszórtan kisebb vassalaktöredékeket találtunk (1. lh.).

A fenti lelőhelytől É-ra, szintén a Surány-patak K-i teraszán a szántásban nagy mennyiségű őskori, római kori és némi középkori kerámiát gyűjtöttünk, valamint a lelőhely patakhoz közelebb eső Ny-i végében a felszínen sok, nagyméretű vassalak feküdt (2. lh.).

Munkatárs: Vámos Gábor.

ILON GÁBOR

228. Kunágota, Biszerika

(Békés megye) Kk

Előzetes helyszíni szemle és adatgyűjtés után 2005. szeptember 6–16. között próbaásatást végeztünk a Kunágota Ny-ra eső, Biszerika nevű lelőhelyen. A korábbi helyszíni szemle alkalmával a területen embercsontokat és téglákat figyeltünk meg, így a próbaásatással azt vizsgáltuk, hogy a területen valóban egy templom és temető maradványai találhatók-e.

A feltárás igazolta, hogy a területen a késő középkorban egy templom állt. Az egyhajós szerkezetű, félköríves szentélyzáródású, 17 m hosszú templom alapozási árkainak csak a maradványait találtuk meg. A kiszédett alapozási árkok maradványai kis mélységben, közvetlenül a szántott réteg alatt, a mezőgazdasági műveléstől és eróziótól lekopott háton alig voltak megfigyelhetők. Az ÉK-DNy tájolású templom alapozásának csak a DK-i részét, a DNy-i sarkát és az apszis alapozásának egy részletét tudtuk dokumentálni. A templom egykori falain kívül és belül, sűrűn egymásra ázott, különböző mélységű temetkezések maradványait találtuk, amelyek közül kilencet tártunk fel. A temetkezések melléklet nélküli, a későbbi rátemetésektől részben megbolygatott sírok voltak.

LISKA ANDRÁS

229. Kutas, Kozma-pusztá

(Somogy megye) B

2005. november 23-án régészeti hatástanulmány készítése céljából bejártuk a Segesd-Felsőbogátpusztá, Kutas-Kozma-pusztá, Kutas Cser I-II. ütem gázvezeték-bevezetési területén a gázvezeték nyomvonalát. A vezeték a 4+499 km-szakasznál a 0136-os helyrajzi számú, DNy-ÉK irányú földútra fordul, ahol szintén az út közepén halad. Itt az út két oldalán kiásott vízelvezető árokban régészeti objektumok metszeteit lehetett megfigyelni, melyekből a késő bronzkori halomsíros kultúrához tartozó edénytöredékeket gyűjtöttünk. A lelőhely igen intenzív, kb. a 4+540–4+770 km-szakasz között figyelhető meg. A lelőhelyet Ny-i szélén átszeli egy É-D irányú kisebb folyás, amelynek K-i partján is lehetett kerámiát gyűjteni.

Munkatársak: Bárdos Edith régész, Bajzik Annamária régésztechnikus, Ferenc Gáborné régészeti rajzoló.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

230. Lak határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

2005. augusztus 26-án terepbejárást végeztünk Lak és Damak határában.

Nyilas-dűlő: Egy helyi lakos lakásán egy „középkori szenteltvíztartót” őriz, melyet egy középkori faluhelyen talált. A helyszínen megállapítottuk, hogy a nevezett tárgy nem szenteltvíztartó, hanem középkori kőmozsár, melyet találója a múzeumnak ajándékozott. Vele együtt tekintettük meg a helyszínt.

A terület Lak ÉNy-i határában van, a Nyilas-dűlőben, a Nyilas-dűlőből lefutó Laki-patak és az abba balról (É-ról) betorkolló kisebb patak találkozásánál közrezárt, déli kitérűségű domblábon. A Laki-patak partját 100 m szélességben szántották. A szántásban a patak mentén, 1 km-en át foltokban 11–16. századi felszíni leletanyag volt. A legtöbb leletet a két patak összefolyásához közelebbi területeken találtuk, itt nagyon nagy felszíni leletsűrűséget tapasztaltunk. A kőmozsár a patak medrének egykori tisztítása során került elő, a patak oldalából. Egy helyi lakos megmutatta az egykori Nyilas-falu templomhelyét is, ami a Laki-patak településsel átellenes (jobb) partján, közvetlenül a patakparton, egy 20 m átmérőjű kisebb kiemelkedésen található, közel a két patak összefolyásához. A kiemelkedést és környezetét sűrű, gazos fű fedi. A kiemelkedés tetején habarcsos kőtöredékeket találtunk.

Tornaháza-dűlő: Lak Ny-i határában, a településtől 900 m-re, két patak összefolyása által határolt, DNy-i kitérűségű domb lábánál, füves, gazos, frissen telepített tölgyesben kevés 13–16. századi kerámiatöredéket találtunk. Az egykori Tornaháza falu kiterjedését egy helyi lakos elmondása alapján határoztuk meg.

Munkatársak: Bodnár Tamás és Laki-Lukács László.

PUSZTAI TAMÁS

231. Lápafő, Temető

(Tolna megye) Á, Kö

Lakossági tájékoztatás szerint a Lápafő temető ravatalozójának építésekor régebben falakat találtak, sírok ásásakor pedig embercsontokat szoktak megbolygatni. A temető a falutól É-ra emelkedő dombon fekszik, a ravatalozó ennek DNy-i sarkában áll. 2005. március 18-i terepbejárásunkkor sem a gondozott sírok közti földben, sem a felhagyott sírok területén nem találtunk régészeti leleteket, ám a temetőtől DNy-ra elterülő szántón közepes mélységben Árpád-kori és több késő középkori cserepet találtunk. Egy helybeli adatközlő megerősítette, hogy sírásáskor kőfalakat és csontvázakat találtak. Bár a középkori egyház helyét nem sikerült pontosan helyhez kötni, a leletek közelsége és a helyi hagyomány alapján valószínűsíthetjük, hogy a mai temető NyDNy-i részén, a ravatalozó környékén ill. a tőle É-ra fekvő, jelenleg nem kutatható területen kereshetők földmunkákkal bolygatott maradványai.

Munkatársak: Batizi Zoltán (PMMI), Rácz Miklós (ÁMRK).

K. NÉMETH ANDRÁS